HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a zecea)

8 octombrie 2020*

„Trimitere preliminară – Mărci – Directiva 2008/95/CE – Articolul 3 alineatul (1) litera (b) – Semne care pot constitui o marcă – Caracter distinctiv – Cerere de înregistrare ca marcă a unui semn pentru un serviciu, compus din motive colorate și destinat să fie aplicat pe bunurile utilizate pentru furnizarea acestui serviciu – Aprecierea caracterului distinctiv al acestui semn – Criterii”

În cauza C-456/19,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen (Curtea de Apel cu sediul în Stockholm, statuând în calitate de Curte de Apel pentru Proprietate Intelectuală și Cauze Economice, Suedia), prin decizia din 14 iunie 2019, primită de Curte la 14 iunie 2019, în procedura

Aktiebolaget Östgötatrafiken

împotriva

Patent- och registreringsverket,

CURTEA (Camera a zecea),

compusă din domnul M. Ilešič, președinte de cameră, și domnii E. Juhász (raportor) și I. Jarukaitis, judecători,

avocat general: domnul G. Pitruzzella,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Aktiebolaget Östgötatrafiken, de R. Berzelius și F. Weyde, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de É. Gippini Fournier, K. Simonsson și de G. Tolstoy, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: suedeza.

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește în esență interpretarea articolului 3 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2008/95/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2008 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (JO 2008, L 299, p. 25).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Aktiebolaget Östgötatrafiken, pe de o parte, și Patent- och registreringsverket (Oficiul pentru Proprietate Intelectuală, Suedia), pe de altă parte, în legătură cu respingerea unei cereri de înregistrare a unei mărci.

Cadrul juridic

Directiva 2008/95

3 Articolul 2 din Directiva 2008/95, intitulat „Semne care pot să constituie o marcă”, prevedea:

„Pot constitui mărci toate semnele susceptibile de reprezentare grafică, în special […] desenele, […] forma produsului sau a ambalajului său, cu condiția ca astfel de semne să fie capabile să distingă produsele sau serviciile unei întreprinderi de cele ale altor întreprinderi.”

4 Articolul 3 din această directivă, intitulat „Motive de refuz sau de nulitate”, prevedea:

„(1) Sunt refuzate înregistrării sau pot să fie declarate nule, dacă sunt înregistrate:

[…]

(b) mărcile fără caracter distinctiv;

[…]

(3) Unei mărci nu i se refuză înregistrarea sau, dacă este înregistrată, nu poate fi declarată nulă în aplicarea alineatului (1) literele (b), (c) sau (d) dacă, înainte de data cererii de înregistrare și după utilizarea ei, aceasta a dobândit un caracter distinctiv. În plus, statele membre pot prevedea ca prezenta dispoziție să se aplice și atunci când caracterul distinctiv a fost dobândit după cererea de înregistrare sau după înregistrare.

[…]”

5 Directiva 2008/95 a fost abrogată, cu efect de la 15 ianuarie 2019, prin Directiva (UE) 2015/2436 a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2015 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (JO 2015, L 336, p. 1).

Directiva 2015/2436

6 Articolul 3 din Directiva 2015/2436, intitulat „Semne care pot să constituie o marcă”, are următorul cuprins:

„Pot constitui mărci toate semnele, în special […] desenele, […] culorile, forma produsului sau a ambalajului produsului […], cu condiția ca aceste semne să fie capabile:

(a) să distingă produsele sau serviciile unei întreprinderi de cele ale altor întreprinderi și

[…]”

7 Articolul 4 din această directivă, intitulat „Motive absolute de refuz sau de nulitate”, prevede:

„(1) Sunt refuzate înregistrării sau pot să fie declarate nule, dacă sunt înregistrate:

[…]

(b) mărcile fără caracter distinctiv;

[…]

(4) Nu se respinge înregistrarea unei mărci în conformitate cu alineatul (1) litera (b), (c) sau (d) dacă, înainte de data depunerii cererii de înregistrare, ca urmare a utilizării care i-a fost conferită, această marcă a dobândit un caracter distinctiv. O marcă nu este declarată nulă din aceleași motive dacă, înainte de data depunerii cererii în nulitate, ca urmare a utilizării care i-a fost conferită, această marcă a dobândit un caracter distinctiv.

(5) Statele membre pot să prevadă că alineatul (4) se aplică și în cazul în care caracterul distinctiv a fost dobândit după data depunerii cererii de înregistrare, dar înainte de data înregistrării.”

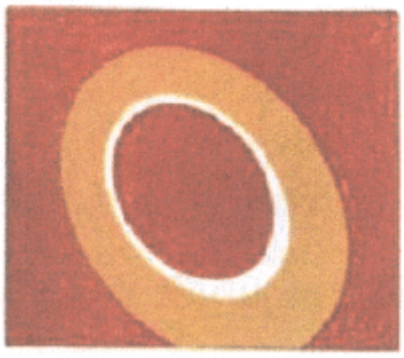
8 Conform articolului 54 din directiva menționată, intitulat „Transpunere”, statele membre erau obligate să transpună, printre altele, articolele 3-6 din aceasta până la 14 ianuarie 2019.

Litigiul principal și întrebările preliminare

9 Reclamanta din litigiul principal este titulara unor mărci figurative înregistrate la Oficiul pentru Proprietate Intelectuală cu numerele 363521-363523 pentru servicii furnizate cu ajutorul unor vehicule și servicii de transport din clasa 39 în sensul Aranjamentului de la Nisa privind clasificarea internațională a produselor și serviciilor în vederea înregistrării mărcilor din 15 iunie 1957, cu revizuirile și modificările ulterioare.

10 Aceste mărci figurative sunt reprezentate după cum urmează:

– nr. 363521

– nr. 363522

– nr. 363523

11 La 23 noiembrie 2016, reclamanta din litigiul principal a introdus la Oficiul pentru Proprietate Intelectuală trei cereri de înregistrare a unor mărci pentru diverse servicii furnizate cu ajutorul unor vehicule și al serviciilor de transport din clasa 39 în sensul Aranjamentului de la Nisa privind clasificarea internațională a produselor și serviciilor în vederea înregistrării mărcilor.

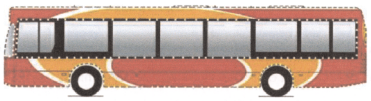
12 Aceste trei cereri erau însoțite de descrierea următoare: „colorarea vehiculelor în culorile roșu, alb și portocaliu după cum este indicat”. Reclamanta din litigiul principal preciza în plus că aceste cereri nu priveau forma însăși a vehiculelor sau suprafețele de culoare neagră sau gri care o acopereau.

13 Printr-o decizie din 29 august 2017, Oficiul pentru Proprietate Intelectuală a respins cererile menționate pentru motivul că semnele a căror înregistrare era solicitată în temeiul dreptului mărcilor nu aveau decât un caracter decorativ, că nu puteau fi percepute ca fiind semne capabile să distingă serviciile acoperite de aceleași cereri și că erau astfel fără caracter distinctiv.

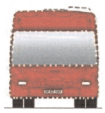
14 Reclamanta din litigiul principal a contestat această decizie la Patent- och marknadsdomstolen (Tribunalul pentru Proprietate Intelectuală și Cauze Economice, Suedia).

15 În susținerea acțiunii formulate, aceasta a indicat că mărcile solicitate constituiau „mărci de poziție”, care sunt compuse din elipse de dimensiuni diferite și de culorile roșu, portocaliu și alb, cu o dimensiune determinată și plasate într-o anumită poziție pe autobuzele și pe trenurile care permit executarea prestării de servicii de transport.

16 Ea a furnizat următoarele imagini ale mărcilor solicitate, reprezentând contururile vehiculelor cu linie punctată pentru a evidenția că protecția solicitată nu privea forma acestor vehicule:

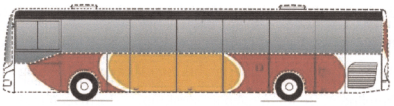
Vedere laterală

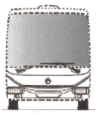
Vedere frontală

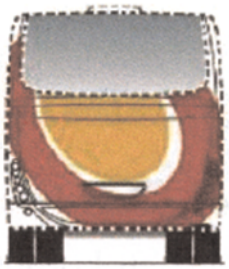
Vedere posterioară

Vedere laterală

Vedere frontală

Vedere posterioară

Vedere laterală

Vedere frontală/posterioară

17 Reclamanta din litigiul principal a susținut de asemenea că mărcile solicitate dădeau naștere unei impresii comparabile cu cea creată de mărcile înregistrate cu numerele 363521-363523 și că acest caracter distinctiv al celor dintâi nu trebuia apreciat în mod diferit pentru simplul motiv că aveau vocația de a fi plasate într-un anume mod pe vehiculele care servesc serviciul de transport. Cu titlu mai general, aceasta a adăugat că diferitele societăți de transport aplică propria grafie sau culoare pe vehiculele lor, astfel încât utilizatorii serviciilor pe care le furnizează consideră aceste grafii sau aceste culori ca fiind indicatori ai originii comerciale.

18 Oficiul pentru Proprietate Intelectuală a susținut, la rândul său, că protecția elementelor figurative ale mărcilor în discuție în litigiul principal nu a fost solicitată în mod abstract, ci pentru ca aceste elemente figurative să apară pe vehiculele utilizate de reclamanta din litigiul principal. În măsura în care aprecierea caracterului distinctiv trebuie efectuată în ansamblul său, iar vehiculele de transport comercial sunt adeseori decorate cu motive colorate, consumatorii ar trebui să se fi familiarizat în prealabil cu astfel de elemente pentru a considera că este vorba despre o marcă, în caz contrar aceștia le-ar considera elemente decorative. Ținând seama de diversitatea culorilor și a decorării vehiculelor de transport utilizate în sectorul economic în cauză, semnele în discuție în litigiul principal nu ar putea fi percepute ca o indicație a originii comerciale decât dacă se diferențiază suficient de normele sau de uzanțele din sector, ceea ce nu ar fi cazul.

19 Prin hotărârea din 29 martie 2018, Patent- och marknadsdomstolen (Tribunalul pentru Proprietate Intelectuală și Cauze Economice) a respins acțiunea introdusă de reclamanta din litigiul principal, pentru motivul că elementele de probă depuse nu erau suficiente pentru a se concluziona că culorile și forma semnelor ale căror protecție se solicita în temeiul dreptului mărcilor se diferențiază într-atât de modul în care alte întreprinderi își decorează vehiculul, astfel încât nu se putea considera că aceste semne vor fi percepute de publicul relevant ca o indicație a originii comerciale.

20 Reclamanta din litigiul principal a declarat apel împotriva acestei hotărâri la Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen (Curtea de Apel din Stockholm, statuând în calitate de Curte de Apel pentru Proprietate Intelectuală și Cauze Economice, Suedia).

21 Această instanță subliniază că cerința fundamentală prevăzută la articolul 3 din Directiva 2015/2436 este că, pentru a fi o marcă, un semn trebuie să aibă caracter distinctiv.

22 În această privință, ea subliniază că, în temeiul unei jurisprudențe constante a Curții, percepția caracterului distinctiv al unui semn de către publicul relevant nu este în mod necesar aceeași după cum marca examinată este o marcă tridimensională, constituită din aspectul produsului însuși, sau o marcă verbală ori figurativă. Astfel, întrucât consumatorul mediu nu are obiceiul de a prezuma originea produselor pe baza formei acestora sau a ambalajului lor, stabilirea caracterului distinctiv al unei mărci tridimensionale ar putea fi mai dificilă decât în cazul unei mărci verbale sau figurative. Pentru acest motiv, astfel cum a statuat Curtea, un semn care se confundă cu aspectul produsului nu poate fi considerat ca având caracter distinctiv decât cu condiția să se diferențieze în mod semnificativ de normele sau de uzanțele din sectorul economic în cauză.

23 În materie de mărci care desemnează un serviciu, aceeași instanță menționează că, la punctul 20 din Hotărârea din 10 iulie 2014, Apple (C-421/13, EU:C:2014:2070), Curtea a statuat că amenajarea unui spațiu de vânzare poate să fie capabilă să distingă produsele sau serviciile unei întreprinderi de cele ale altor întreprinderi în cazul în care amenajarea reprezentată se diferențiază în mod semnificativ de normele sau de uzanțele din sectorul economic în cauză.

24 Instanța de trimitere arată totuși că, în această hotărâre, Curtea nu a precizat în ce condiții cerința diferențierii semnificative în raport cu normele sau cu uzanțele din sector trebuie aplicată în ceea ce privește o marcă ce desemnează un serviciu.

25 În plus, ea subliniază că, în aceeași hotărâre, Curtea nu a analizat dacă marca în cauză nu este independentă de aspectul obiectelor materiale care permit executarea serviciilor pentru care fusese înregistrată această marcă.

26 Astfel, instanța de trimitere ridică problema dacă, pentru a aprecia caracterul distinctiv al semnelor care au vocația de a fi aplicate pe anumite părți ale vehiculelor unui prestator de servicii de transport pentru a-l distinge, asemenea semne trebuie să se diferențieze în mod semnificativ de normele sau de uzanțele din sectorul economic în cauză.

27 În aceste condiții, Svea Hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen (Curtea de Apel cu sediul în Stockholm, statuând în calitate de Curte de Apel pentru Proprietate Intelectuală și Cauze Economice) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 4 alineatul (1) litera (b) din Directiva [2015/2436] trebuie interpretat în sensul că, în cazul unei cereri de înregistrare a unei mărci care desemnează servicii și care constă într-un semn, plasat într-o anumită poziție, care acoperă suprafețe mari ale obiectelor materiale utilizate pentru a presta serviciile, trebuie să se evalueze dacă marca nu este independentă de aspectul obiectelor în cauză?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, marca trebuie să se diferențieze în mod semnificativ de normele sau de uzanțele din sectorul economic în cauză pentru a putea fi considerată ca având un caracter distinctiv?”

Cu privire la întrebările preliminare

28 Cu titlu introductiv, trebuie subliniat că, în ceea ce privește un refuz al înregistrării mărcii, data cererii de înregistrare a acestei mărci este determinantă în vederea identificării dreptului material aplicabil (a se vedea prin analogie Hotărârea din 29 ianuarie 2020, Sky și alții, C-371/18, EU:C:2020:45, punctul 49).

29 În speță, în măsura în care cererile de înregistrare în discuție în litigiul principal au fost introduse la 23 noiembrie 2016, mai precis la o dată la care termenul de transpunere a Directivei 2015/2436 nu expirase încă, iar Directiva 2008/95 nu era încă abrogată, dispozițiile aplicabile faptelor în discuție în litigiul principal sunt cele ale Directivei 2008/95, iar nu cele ale Directivei 2015/2436.

30 În plus, trebuie subliniat că, deși motivele colorate la care se referă cererile de înregistrare în discuție în litigiul principal sunt destinate să fie aplicate într-un anumit mod pe o mare parte a bunurilor utilizate pentru furnizarea de servicii de transport, reclamanta din litigiul principal a indicat în mod expres că forma acestor bunuri nu face ca atare obiectul acestor cereri.

31 În consecință, este necesar să se considere că,prin intermediul celor două întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2008/95 trebuie interpretat în sensul că caracterul distinctiv al unui semn a cărui înregistrare ca marcă este solicitată pentru un serviciu, care este compus din motive colorate și care este destinat să fi aplicat exclusiv și sistematic într-un anumit mod pe o mare parte a bunurilor utilizate pentru furnizarea acestui serviciu, trebuie apreciat în raport cu aceste bunuri și examinându-se dacă acest semn se diferențiază în mod semnificativ de normele și de uzanțele din sectorul economic în cauză.

32 În această privință, dintr-o jurisprudență constantă a Curții rezultă că funcția esențială a mărcii este de a garanta consumatorului sau utilizatorului final identitatea originii produsului sau serviciului desemnat de marcă, permițându-i să distingă, fără nicio posibilitate de confuzie, acest produs sau serviciu de cele care au o altă proveniență (Hotărârea din 12 iunie 2019, Hansson, C-705/17, EU:C:2019:481, punctul 31 și jurisprudența citată). Acest caracter distinctiv, în sensul articolului 3 din

Directiva 2008/95, trebuie apreciat, pe de o parte, în raport cu produsele sau serviciile pentru care este solicitată înregistrarea și, pe de altă parte, în raport cu percepția publicului relevant asupra acestora, care este reprezentat de consumatorul mediul al respectivelor produse sau servicii, normal informat și suficient de atent și de avizat [a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 februarie 2004, Koninklijke KPN Nederland, C-363/99, EU:C:2004:86, punctul 34, precum și Hotărârea din 12 septembrie 2019, Deutsches Patent- und Markenamt (#darferdas?), C-541/18, EU:C:2019:725, punctul 20].

33 În plus, în vederea aprecierii caracterului distinctiv al unui semn, în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2008/95, autoritatea competentă trebuie să efectueze o examinare *in concreto*, luând în considerare toate circumstanțele pertinente ale speței, inclusiv, după caz, utilizarea semnului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 martie 2019, Hartwall, C-578/17, EU:C:2019:261, punctul 26 și jurisprudența citată).

34 Atunci când, precum în cauza principală, cererea de înregistrare a unei mărci privește un semn destinat să fie aplicat exclusiv și sistematic într-un anumit mod pe o mare parte a bunurilor utilizate pentru executarea prestării de servicii, caracterul distinctiv al acestui semn nu poate fi apreciat independent de percepția pe care o are publicul relevant cu privire la aplicarea acestui semn pe aceste bunuri.

35 Astfel, chiar dacă bunurile care servesc la executarea prestării de servicii nu fac obiectul cererii de înregistrare a mărcii, totuși publicul relevant percepe motivele colorate care compun semnul examinat ca fiind aplicate pe bunurile care le servesc acestora drept suport exclusiv.

36 În consecință, aprecierea caracterului distinctiv al unui semn compus din motive colorate care au vocația de a fi aplicate în mod exclusiv și sistematic pe bunurile care servesc la executarea unor prestări de servicii trebuie să se realizeze în special ținând seama de percepția respectivă.

37 În speță, va reveni instanței de trimitere sarcina de a stabili, în cadrul analizei sale *in concreto* și globale a dosarului, dacă combinațiile de culori care prezintă un mod de dispunere sistematic, precum cele indicate în cererile de înregistrare, sunt susceptibile să confere semnelor în discuție un caracter distinctiv intrinsec (a se vedea prin analogie Hotărârea din 27 martie 2019, Hartwall, C-578/17, EU:C:2019:261, punctul 34). Această condiție va trebui să fie considerată ca fiind îndeplinită în cazul în care din această analiză reiese că aceste combinații de culori, aplicate pe vehiculele de transport ale reclamantei din litigiul principal, permit consumatorului mediu să distingă, fără nicio posibilitate de confuzie, serviciile de transport furnizate de această întreprindere de serviciile furnizate de alte întreprinderi.

38 În cazul în care rezultă că aceste combinații de culori nu prezintă un caracter distinctiv intrinsec pentru serviciile în cauză, această împrejurare nu va fi de natură să excludă posibilitatea ca ele să dobândească un astfel de caracter distinctiv după ce vor fi utilizate.

39 În cadrul analizei menționate, nu este necesar să se examineze dacă semnele a căror înregistrare ca marcă se solicită se diferențiază în mod semnificativ de normele sau de uzanțele din sectorul economic vizat.

40 Astfel, după cum rezultă dintr-o jurisprudență constantă a Curții, criteriul de apreciere referitor la existența unei diferențieri semnificative de normele sau de uzanțele din sectorul economic vizat se aplică în cazurile în care semnul constă în aspectul produsului pentru care se solicită înregistrarea ca marcă, întrucât consumatorul mediu nu are obiceiul de a prezuma originea produselor pe baza formei acestora sau pe baza formei ambalajului lor, în absența oricărui element grafic sau verbal (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 aprilie 2004, Henkel/OAPI, C-456/01 P și C-457/01 P, EU:C:2004:258, punctul 39, Hotărârea din 22 iunie 2006, Storck/OAPI, C-25/05 P, EU:C:2006:422, punctele 27-29, precum și Hotărârea din 7 mai 2015, Voss of Norway/OAPI, C-445/13 P, EU:C:2015:303, punctele 90 și 91).

41 Acest criteriu de apreciere se aplică de asemenea atunci când semnul este constituit din reprezentarea amenajării spațiului fizic în care sunt furnizate serviciile pentru care se solicită înregistrarea ca marcă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 iulie 2014, Apple, C-421/13, EU:C:2014:2070, punctul 20).

42 Or, o astfel de situație nu se prezintă într-un caz în care, precum în speță, semnele în cauză sunt constituite din elemente grafice destinate să fie aplicate pe bunurile care sunt utilizate pentru a furniza serviciile desemnate prin cererea de înregistrare.

43 În această privință, trebuie să se sublinieze că, deși bunurile utilizate pentru furnizarea de servicii în discuție în litigiul principal, mai precis vehicule de transport, figurează în linii punctate în cererile de înregistrare, pentru a indica atât locurile în care mărcile solicitate sunt destinate să fie aplicate, cât și contururile acestora, semnele a căror înregistrare ca marcă se solicită nu se confundă totuși cu forma sau cu ambalajul acestor bunuri și nici nu au ca obiect reprezentarea spațiului fizic în care sunt furnizate serviciile. Astfel, aceste semne constau în compoziții de culori dispuse în mod sistematic și limitate în spațiu. Aceste cereri de înregistrare privesc astfel elemente grafice clar determinate care, spre deosebire de semnele vizate de jurisprudența citată la punctele 40 și 41 din prezenta hotărâre, nu au ca obiect să reprezinte un bun sau un spațiu de prestare de servicii prin simpla reproducere a liniilor și a contururilor acestuia.

44 Având în vedere ceea ce precedă, trebuie să se răspundă la întrebările adresate că articolul 3 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2008/95 trebuie interpretat în sensul că caracterul distinctiv al unui semn a cărui înregistrare ca marcă este solicitată pentru un serviciu, care este compus din motive colorate și care este destinat să fie aplicat exclusiv și sistematic într-un anume mod pe o mare parte a bunurilor utilizate pentru furnizarea acestui serviciu, trebuie apreciat ținând seama de percepția publicului relevant cu privire la aplicarea acestui semn pe aceste bunuri, fără a fi necesar să se examineze dacă acest semn se diferențiază în mod semnificativ de normele sau de uzanțele din sectorul economic vizat.

Cu privire la cheltuielile de judecată

45 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a zecea) declară:

Articolul 3 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2008/95/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2008 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci trebuie interpretat în sensul că caracterul distinctiv al unui semn a cărui înregistrare ca marcă este solicitată pentru un serviciu, care este compus din motive colorate și care este destinat să fie aplicat exclusiv și sistematic într-un anume mod pe o mare parte a bunurilor utilizate pentru furnizarea acestui serviciu, trebuie apreciat ținând seama de percepția publicului relevant cu privire la aplicarea acestui semn pe aceste bunuri, fără a fi necesar să se examineze dacă acest semn se diferențiază în mod semnificativ de normele sau de uzanțele din sectorul economic vizat.

Semnături